



ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:  
MUAMMO VA YECHIMLAR  
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya  
2026-yil 30-aprel



TALABALARDA REFLEKSIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH VA O'Z-O'ZINI  
BAHOLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

**Mumindjanova Nilufar Akramovna**

*Qo'qon davlat universiteti*

*Pedagogika kafedrası o'qituvchisi*

[mumindjanovanilufarxon@gmail.com](mailto:mumindjanovanilufarxon@gmail.com)

**Ochilova Madina**

*Pedagogika (qo'shimcha Tarbiya fani o'qituvchisi) yo'nalishi talabasi*

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada ta'lim jarayonida refleksiya va o'z-o'zini baholashning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Unda o'quvchilarning o'z fikrlarini tahlil qilish, mustaqil xulosa chiqarish hamda o'z bilim va ko'nikmalarini baholash orqali shaxsiy rivojlanishga erishish jarayoni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil etilgan. Shuningdek, refleksiya va o'z-o'zini baholash metodlarining samaradorligi, ularni dars jarayonida qo'llash yo'llari hamda pedagoglar uchun tavsiyalar haqida ma'lumotlar berilgan. Maqolada zamonaviy ta'limda ushbu yondashuvlarning ijobiy natijalari misollar orqali asoslab berilgan.

**Kalit so'zlar:** refleksiya, o'z-o'zini baholash, ta'lim jarayoni, o'quvchi faolligi, shaxsiy rivojlanish, tahlil qilish, pedagogik metodlar.

**Annotation.** This article explores the role and importance of reflection and self-assessment in the educational process. It analyzes the process through which students develop personal growth by evaluating their own thoughts, drawing independent conclusions, and assessing their knowledge and skills. The effectiveness of reflective and self-assessment methods, their application in the classroom, and practical recommendations for educators are also discussed. The article supports the positive outcomes of these approaches in modern education with relevant examples.

**Keywords:** reflection, self-assessment, educational process, student engagement, personal development, critical thinking, pedagogical methods

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, o'z ustida ishlashi va o'z-o'zini rivojlantirishi pedagogik faoliyatning muhim yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Bunday yondashuvning asosida refleksiya va o'z-o'zini baholash kabi metodlar yotadi. Ushbu metodlar o'quvchilarni faqat bilim olish bilan cheklanmasdan, balki o'z bilimni chuqur tahlil qilish, kamchiliklarini anglash va kelgusi faoliyatini rejalashtirishga undaydi. Refleksiya va o'z-o'zini baholash, ayniqsa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tizimida o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

Refleksiya (lotincha reflexio – qaytish, aks ettirish) – bu insonning o'z fikrini, harakatini, his-tuyg'ularini tahlil qilishi, anglashga bo'lgan ichki ehtiyojdir. O'z-o'zini baholash esa shaxsning o'z faoliyatini, bilimni, ko'nikma va malakasini mustaqil tahlil etib, unga nisbatan ijobiy yoki



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:  
MUAMMO VA YECHIMLAR**  
**Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya**  
**2026-yil 30-aprel**



tanqidiy munosabat bildirish jarayonidir. Bu ikki jarayon oʻzaro bogʻliq boʻlib, bir-birini toʻldiradi va shaxsning oʻzini anglash, oʻz ustida ishlash kabi kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Talabalarda refleksiv fikrlashni rivojlantirish va oʻz-oʻzini baholash koʻnikmalarini shakllantirish zamonaviy pedagogikaning muhim yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur jarayon shaxsning mustaqil fikrlashi, oʻz faoliyatini tahlil qilish, xatolarini anglash va kelgusidagi faoliyatini ongli ravishda rejalashtirish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Refleksiya — bu shaxsning oʻz bilimi, faoliyati va tajribasini anglab yetishi, ularni qayta koʻrib chiqishi va takomillashtirishga yoʻnaltirilgan murakkab kognitiv jarayon boʻlib, u taʼlim samaradorligini oshirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Refleksiv fikrlashni rivojlantirish metodikasining nazariy asoslari konstruktivistik yondashuvga borib taqaladi. Ushbu yondashuvga koʻra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki talaba tomonidan faol oʻzlashtiriladi va shaxsiy tajriba asosida quriladi. Shu sababli refleksiya oʻquv jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi. Talabalar oʻz bilimlarini chuqur anglashlari uchun ular faqat maʼlumotni qabul qiluvchi emas, balki faol tahlil qiluvchi subyektga aylanishlari zarur.

Refleksiv fikrlashni rivojlantirishda bir qator pedagogik metod va texnologiyalar samarali hisoblanadi. Avvalo, “refleksiv savollar” metodidan foydalanish muhimdir. Bu metodda oʻqituvchi talabalarni “Men nimani oʻrgandim?”, “Qaysi qiyinchiliklarga duch keldim?”, “Qanday qilib yaxshiroq natijaga erishishim mumkin?” kabi savollar orqali oʻz faoliyatini tahlil qilishga undaydi. Ushbu savollar talabaning metakognitiv faoliyatini faollashtiradi va ularni oʻz bilim jarayoniga nisbatan ongli munosabatda boʻlishga oʻrgatadi. Bundan tashqari, “refleksiv kundalik” yuritish ham samarali vositalardan biridir. Talabalar har bir mashgʻulotdan soʻng oʻz fikrlarini, his-tuygʻularini va oʻzlashtirilgan bilimlarini yozib boradilar. Bu usul nafaqat refleksiya jarayonini chuqurlashtiradi, balki yozma nutqni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Refleksiv kundaliklar orqali oʻqituvchi talabalarning ichki fikrlash jarayonlarini tahlil qilish imkoniga ega boʻladi.

Talabalarda oʻz-oʻzini baholash koʻnikmalarini shakllantirish ham refleksiv fikrlash bilan chambarchas bogʻliqdir. Oʻz-oʻzini baholash — bu shaxsning oʻz bilim, koʻnikma va kompetensiyalarini mezonlar asosida baholash jarayonidir. Bu jarayonda aniq baholash mezonlari (rubrikalar)dan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Talabalar baholash mezonlari bilan tanish boʻlishlari va oʻz ishlarini ushbu mezonlarga asoslanib tahlil qilishlari kerak.

Portfel (portfolio) metodikasi ham oʻz-oʻzini baholashni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Talabalar oʻz ishlarini yigʻib boradilar, ularni tahlil qiladilar va rivojlanish dinamikasini kuzatadilar. Bu jarayon talabaning oʻz yutuq va kamchiliklarini anglashiga yordam beradi. Shuningdek, guruhli muhokamalar va oʻzaro baholash (peer-assessment) usullari ham talabalar oʻrtasida refleksiv muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:  
MUAMMO VA YECHIMLAR**  
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya  
2026-yil 30-aprel



Refleksiv fikrlashni rivojlantirish jarayonida o'qituvchining roli alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi fasilitator sifatida talabalarni mustaqil fikrlashga yo'naltirishi, ularni qo'llab-quvvatlashi va refleksiv faoliyatni tashkil etishi kerak. Shuningdek, ochiq va ishonchli muhit yaratish ham muhim bo'lib, bunda talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda eta oladilar.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, xususan, raqamli platformalar ham refleksiv fikrlashni rivojlantirishda keng imkoniyatlar yaratadi. Masalan, onlayn forumlar, bloglar va e-portfolio tizimlari orqali talabalar o'z fikrlarini yozma ravishda ifoda etishlari va boshqalar bilan fikr almashishlari mumkin.

Talabalar refleksiv fikrlashini rivojlantirish va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantirish tizimli, izchil va maqsadga yo'naltirilgan pedagogik faoliyatni talab qiladi. Bu jarayon orqali talabalarda nafaqat bilim, balki mustaqil fikrlash, o'z faoliyatini boshqarish va hayot davomida o'rganishga tayyorlik kabi muhim kompetensiyalar shakllanadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirish, ularda mas'uliyat hissini shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, davlat ta'lim standartlarida refleksiya va o'z-o'zini baholash kompetensiyalari o'quvchilarda shakllantirilishi zarur bo'lgan muhim ko'nikmalar sifatida qayd etilgan. Bu esa ushbu metodlarni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish zaruratini yuzaga keltiradi.

Refleksiya o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni mustahkamlashga xizmat qilishi bilan birga, o'quvchining o'qish jarayoniga bo'lgan munosabatini o'zgartiradi. U o'zining bilim olishdagi faol rolini anglaydi, dars davomida nimaga erishganini, nimani to'g'ri bajarganini yoki qayerda xatolikka yo'l qo'yganini tahlil qiladi. Bu orqali o'quvchi o'z bilimlarini ongli ravishda boshqarishni o'rganadi.

O'z-o'zini baholash esa o'quvchiga o'z imkoniyatlarini aniqlash, real baholash va oldiga yangi maqsadlar qo'yishga yordam beradi. Bu jarayon shaxsiy yutuq va kamchiliklarini aniqlashga, o'zini boshqalar bilan solishtirish o'rniga o'zining kechagi holati bilan bugungi holatini qiyoslashga undaydi. Shu tariqa, o'quvchi o'z-o'zini rag'batlantirishni o'rganadi, mustaqil qarorlar qabul qilishga harakat qiladi, o'z mas'uliyatini his qiladi.

Mazkur maqolada refleksiya va o'z-o'zini baholash tushunchalari, ularning mazmun-mohiyati, ta'lim jarayonidagi o'rni, amaliy qo'llanishi, samaradorligi hamda bu metodlarni joriy etishda o'qituvchilarga berilishi mumkin bo'lgan tavsiyalar keng yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy darslarda ushbu yondashuvlarning qanday usullar bilan amalga oshirilishi, qaysi shakllarda samarali natija berishi misollar asosida tahlil qilinadi. Maqolaning maqsadi – refleksiya va o'z-o'zini baholash orqali o'quvchilarni faol o'quvchilarga aylantirish, ularning ta'limdagi ishtirokini kuchaytirish va shaxsiy rivojlanishiga ko'maklashishdi.

Refleksiya va o'z-o'zini baholash ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Bu metodlar orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki o'z bilimini mustaqil tahlil qiladi, xatolarini anglaydi va ulardan xulosa chiqaradi. Bunday yondashuv o'quvchining



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:  
MUAMMO VA YECHIMLAR**  
**Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya**  
**2026-yil 30-aprel**



o'zini anglash, mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, mas'uliyat, motivatsiya va shaxsiy o'sishiga xizmat qiladi.

O'qituvchi bu jarayonni to'g'ri tashkil etgan taqdirda, o'quvchilar o'z ustida ishlashga, o'z imkoniyatlarini baholashga va kelajakda mustaqil qarorlar qabul qilishga tayyor bo'lib boradi. Shu bois, zamonaviy darslarda refleksiya va o'z-o'zini baholash usullaridan doimiy va maqsadli foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – 2020-yil
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori. – 2022-yil.
3. Xodjiev N.X., Xolboeva M.X. – "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar". – Toshkent: TDPU, 2020.
4. Hasanboyeva R.R. – "Faol o'quv jarayoni va baholash texnologiyalari". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Boud D., Keogh R., Walker D. – "Reflection: Turning Experience into Learning". – London: Kogan Page, 1985.
6. Moon, J.A. – "Reflection in Learning and Professional Development: Theory and Practice". – RoutledgeFalmer, 2004.
7. John Dewey – "How We Think". – D.C. Heath & Co Publishers, 1910.
8. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma: "Refleksiya va o'z-o'zini baholashni o'quv jarayoniga joriy etish yo'llari". – Toshkent, 2023.